

Selvitys Vantaan ratikan omistusmalleista

25.11.2019

Matti Lahdenranta

Kari Ruohonen

Tarkasteltava kokonaisuus

Tavoitteena oli tutkia, miten Vantaan ratikan toteutus organisoidaan

- Kuka omistaa
  - Raitiotieinfran (rata, ratasähköt, pysäkit ym. kiinteästi rataan liittyvät rakenteet ja laitteet)?
  - Varikon ja siihen liittyvät rakenteet ja laitteet?
  - Vaunukaluston?
- Kuka vastaa raitiotieinfran, varikon ja kaluston toteutuksesta/hankinnasta sekä kehittämisestä?
- Kuka vastaa näiden ylläpidosta?

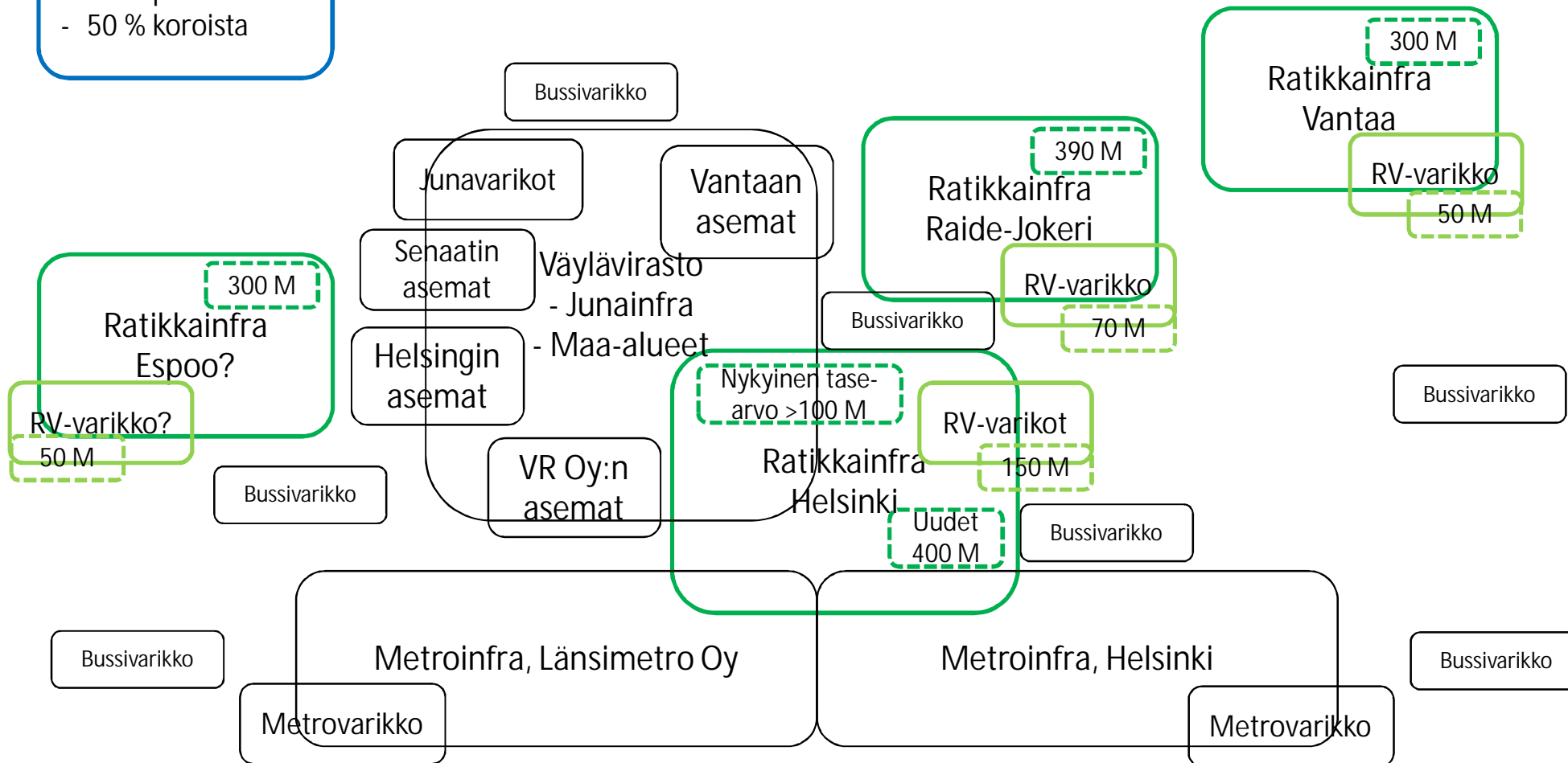
Kaikissa vaihtoehdoissa Vantaan raitiotie on osa HSL:n järjestämää joukkoliikennettä!

Seudullinen toimintakenttä

Infran kehittäminen ja omistus

HSL:n korvaukset:

- 50 % poistoista
- 50 % koroista

Johtopäätökset nykytilanteesta – eväitä organisaatoratkaisuille

Nykyisiä organisaatioita on mieluummin keskitettävä kuin hajautettava edelleen.

- Organisoinnin kannalta kriittisiksi ja laajaa seudullista organisointia tukeviksi tekijöiksi osoittautuivat seuraavat, merkittäviä synergiaetuja tuottavat seikat:
  - Osaamista ei riitä kaikkeen – sitä on syytä keskittää.
  - Helsingin seudulle ei ole syytä luoda päällekkäisiä, samoihin tai samankaltaisiin tehtäviin keskittyviä erillisiä organisaatioita.
  - Suuruuden ekonomiaa kannattaa hyödyntää.
    - Erityisesti hankinnoissa ja ylläpitotehtävissä suuruudesta on hyötyä.
  - Kokonaisuutta pitää hallita.
    - Raitiotieinfran kehittämisessä, hankinnoissa ja ylläpidossa tarvitaan kokonaisnäkemys ja kokonaisuuden hallintaa korostava ohjaus.
  - Erikoiskalusto on kallista – sitä ei kannata hankkia vajaakäyttöön.
    - Raitiotieinfran rakentamisessa ja ylläpidossa tarvitaan paljon kallista erikoiskalustoa, joka hajautetussa mallissa olisi vajaakäytössä.

Tutkitut organisoimisvaihtoehdot

Työssä tutkittiin sekä yksityiseen että julkiseen rahoitukseen ja toteutukseen perustuvia vaihtoehtoja:

1. Kahta yksityiseen toteutukseen perustuvaa mallia

1. Yksityinen yritys: Yksityinen omistaa, toteuttaa, ylläpitää -> **Hylättiin**
2. Kunnan ja yksityisen yhteisyritys omistaa, toteuttaa ja ylläpitää -> **Hylättiin**

2. Liikelaitosmallia (LL/LL-kuntayhtymä omistaa, toteuttaa, ylläpitää) -> Hylättiin

3. Kunnan tai kuntien omistavaan osakeyhtiöön/-ihin perustuvia malleja

1. Kunta omistaa, toteuttaa ja ylläpitää
2. Kunnan omistama yhtiö omistaa, toteuttaa ja ylläpitää (Variaatio: Kunta omistaa)
3. Kunnat omistavat, toteuttavat ja ylläpitävät omilla alueillaan
4. Seudullinen yhtiö toteuttaa ja ylläpitää, kunnat omistavat infran
5. Seudullinen yhtiö omistaa, toteuttaa ja ylläpitää

Yksityinen toteutusmalli hylättiin

Yksityinen yritys tai Yhteisyritys, jossa kunta osakkaana:

- Malli edellyttää laajaa ja yksityiskohtaista sopimusrakennetta
- Tulot eivät voi perustua käyttäjämaksuihin -> **Ei business-lähtöistä ansaintamallia**
- Tonttimaan raitiotien vaikutusalueella on pääosin (2/3) yksityisomistuksessa ja omistus on hajautunut -> **Ansaintamalli ei voi perustua maankäytön kehittämisestä kertyviin tuloihin.**
- Sopimukset maankäyttömaksuista laatii ja maksut perii kaupunki, ei yksityinen yritys
- Ratikkahankkeen ja muun kaupunkirakentamisen erottelu katualueella on haastavaa, vaatii pitkälle viedyt suunnitelmat
- Yksityinen yritys voi toteuttaa hankkeen joustavammin, edullisemmin ja nopeammin
- Tuottovaatimukset tekevät rahan hinnan korkeammaksi kuin kaupunki rahasta maksaa
- Yhtiön tulonmuodostuksen tulisi perustumaan hyvin suurelta osin kaupungin maksamiin rahoitus- ja ylläpitovastikkeisiin
- Yhtiön toteuttamaa ratikkaa on lähes mahdoton sovittaa seudulliseen raideliikenteeseen, joten mittakaavaetuja malli ei tuota.
- Kaupungin roolina on viime kädessä vain maksajan rooli sekä riskinotto

Julkisten toteutusmallien arviointi

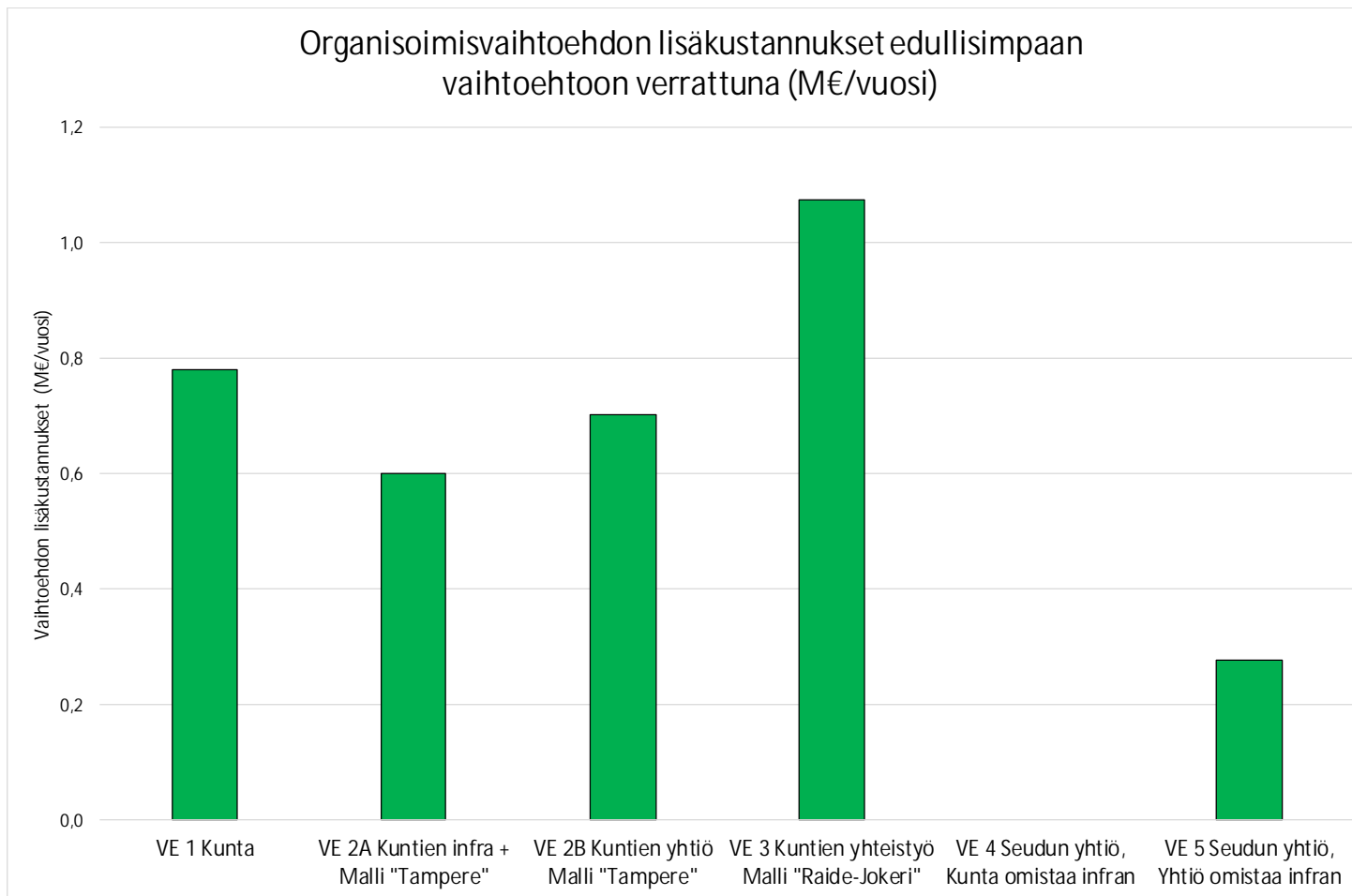
Viittä julkiseen toteutukseen perustuvaa arviointimallia arvioitiin mallintamalla vaihtoehdot

- Vaihtoehtoja arvioitiin sekä toiminnallisuuden että niiden kustannuserojen perusteella

Vertailussa korostuivat seuraavat piirteet:

- Vahvan kunnan omistuksen etuina ovat omistajaohjaus ja paremmat rahoituksen ehdot
- Kuntavetoisissa vaihtoehdoissa ei saavuteta mittakaavaetuja
- Malli "Raide-Jokeri" osoittautui vertailussa heikoimmaksi sen vuoksi, että toteuttajaosapuolia on kaksi, joiden välinen suhde on epätasapainossa. Varsinaiseen Raide-Jokeriin malli sopii paremmin.
- Seudullinen yhtiö ja kunnan omistama infra on tasapuolisen hyvä vaihtoehto kaikkien ominaisuuksien suhteen
- Seudullinen yhtiö, joka omistaa infran on edullisimmillaan liikennöintiin, ylläpitoon ja seudullisuuteen liittyvissä kysymyksissä, yhtiön heikkoudet liittyvät erityisesti rahoituksen ehtoihin

Vaihtoehtojen kustannusvertailu

Onnistunut Vantaan ratikka

- Kaupunki vastaa linjaus- ja lupasuunnittelusta
- Ratikkainfra toteutetaan kunnan tai seudullisen Oy:n toimesta kaupungin taseeseen.
- Raitiovaunujen ja varikon hankinta, omistus ja ylläpito kuten myös koko ratikkainfran ylläpito toteutetaan kunnan tai seudullisen Oy:n toimesta
- Sovitaan yhteistyö Oy:n ja kaupungin hankkeeseen liittyvien esim. katujen peruskorjausprojektien kanssa
- Ratikkahankkeen projektiorganisaatio perustetaan jo suunnitteluvaiheessa
- Myös korkean tason ohjausryhmä asetetaan jo suunnitteluvaiheen alussa
- Kaupungin organisaatioilla syytä olla ratikkahankkeen yhteyshenkilöt, joilla on riittävät vastuut ja valta
- Määritettävä mikä on ratikkaprojektin valta / vastuu osana kaupungin organisaatiota